

بررسی میزان آگاهی و استفاده‌ی زنان روستایی از خدمات دفاتر

فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی (مطالعه موردی: شهرستان شهرضا)

فریبا فرهادی^{۱*} و محمد صادق ابراهیمی^۲

تاریخ پذیرش: ۳۰ آبان ۹۴

تاریخ دریافت: ۱۴ مرداد ۹۴

چکیده

این پژوهش باهدف بررسی میزان آگاهی و استفاده‌ی زنان روستایی از خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل ۵۰۱۸ زنان روستایی باسواد و بالای ۱۵ سال در ۱۶ روستای دارای دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرستان شهرضا بود که با استفاده از فرمول کوکران، ۱۹۰ زن روستایی به‌عنوان نمونه‌ی آماری انتخاب و پرسشنامه به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب به‌صورت تصادفی در روستاها توزیع گردید. نتایج پژوهش نشان می‌دهد بیشترین میزان آگاهی از خدمات به‌ترتیب اولویت، آگاهی از خدمات پایه، خدمات اجتماعی، خدمات آموزشی، خدمات اطلاع‌رسانی و خدمات اقتصادی است و بیشترین میزان مراجعه به این دفاتر، به ترتیب برای دریافت خدمات پایه، خدمات اطلاع‌رسانی، خدمات اجتماعی، خدمات آموزشی و خدمات اقتصادی می‌باشد. نتایج حاصل از آزمون فریدمن نشان می‌دهد تفاوت معنی‌داری در سطح یک درصد بین آگاهی زنان روستایی از پنج گروه خدماتی مذکور وجود دارد به‌طوری‌که بیشترین میزان آگاهی آنان از خدمات پایه و کمترین آگاهی آنان از خدمات اقتصادی می‌باشد. همچنین بین مراجعه زنان روستایی به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت دریافت پنج گروه خدماتی مذکور در سطح یک درصد تفاوت معنی‌دار وجود دارد به‌طوری‌که بیشترین میزان مراجعه جهت دریافت خدمات پایه است.

واژه‌های کلیدی: دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی، خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات، زنان روستایی، شهرستان شهرضا.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی، مؤسسه عمران توسعه‌ی همدان
۲- استادیار گروه توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان
(نویسنده مسئول: Farhadi_f83@yahoo.com)

مقدمه

فناوری اطلاعات و ارتباطات فنونی است که عناصر اطلاعات یا داده‌های خام که دارای معنا و مفهوم قابل درک نیستند در فرآیند تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد (شهرتی‌فر^۱، ۲۰۰۸). محوری‌ترین دستاورد این فناوری دسترسی سریع به اطلاعات و انجام امور بدون نظر گرفتن فواصل جغرافیایی و محدودیت‌های زمانی است (مولایی‌هشتجین و همکاران، ۱۳۹۰). استفاده از آن برقراری عدالت اجتماعی، دسترسی عموم به منابع اطلاعاتی و امکان ارتباط با سایر گروه‌ها را ممکن می‌سازد (ماتور و امانی^۲، ۲۰۰۵). کمیون سازمان ملل متحد بر مشارکت و دسترسی زنان روستایی به رسانه‌ها و فناوری اطلاعات و ارتباطات و استفاده از آن به‌عنوان یک ابزار برای پیشرفت و ارتقاء زنان روستایی تأکید می‌کند (دلودلو^۳، ۲۰۰۹).

دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی دفاتری هستند که به‌منظور عرضه خدمات ارتباطی پست، پست بانک و خدمات فناوری اطلاعات در قالب پیشخوان دولت و همچنین عرضه خدماتی که مورد تأیید وزارت فناوری اطلاعات و ارتباطات ایجاد گردیده است (فاضل‌ساعتچی و یعقوبی، ۱۳۹۱). همچنین علاوه بر خدمات پستی و ارتباطی، زمینه‌ی لازم را جهت ارائه‌ی خدمات سایر سازمان‌های دولتی مانند وزارت بهداشت، درمان، آموزش پزشکی، وزارت آموزش و پرورش و سایر نهادهای دولتی را به روستاییان فراهم می‌آورد، همچنین خدمات مربوط به تجارت بازاریابی الکترونیک در راستای بهبود اقتصاد کشاورزی و روستایی پرداخت قبوض مختلف آب، برق، تلفن و نظایر آن ازجمله وظایف دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی می‌باشد (راسخی و همکاران، ۱۳۹۰). تمامی خدمات دولتی ازجمله خدمات ارتباطی پست و پست بانک و خدمات فناوری اطلاعات را شامل می‌شود و روستاییان می‌توانند با مراجعه به دفاتر پیشخوان از خدمات پایه استفاده کنند (تراکمه، ۱۳۸۸).

برخی از خدمات اجتماعی مرکز جامع فناوری اطلاعات روستایی عبارت‌اند از برگزاری جلسات شورای روستایی، برگزاری نشست‌های مجازی و برگزاری انتخابات رایانه‌ای می‌باشد. مهم‌ترین خدمات به روستاییان در عصر دانش، آموزش می‌باشد. این مرکز می‌تواند با ارائه خدمات متنوع نیاز روستاییان را به دانش روز برآورده نماید. وجود چنین مراکزی می‌تواند زمینه حضور تدریجی علم و دانش به روستا را فراهم نماید. بعضی از خدمات آموزشی قابل عرضه در چنین مراکزی می‌تواند شامل آموزش عمومی، آموزش بهداشت، آموزش کشاورزی، آموزش دامداری، آموزش رایانه و اینترنت، آموزش کلاسیک، آموزش افراد کم‌سواد و بی‌سواد، آموزش از راه دور مقاطع ابتدایی، راهنمایی و متوسطه و آموزش‌های سطح عالی دانشگاهی به‌صورت مجازی باشد (جلالی و همکاران، ۱۳۸۵).

با مروری بر مطالعات انجام شده در خصوص گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات، به نقش مهم و اساسی فناوری اطلاعات و ارتباطات پی برده می‌شود. مرشدی و کاظمی (۱۳۹۲) در پژوهش نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی زنان روستایی شهرستان مرودشت، معتقد بودند که فناوری اطلاعات و ارتباطات نقش زیادی در توانمندسازی زنان روستایی دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که دو متغیر ارائه اطلاعات مربوط به بهداشت و تنظیم خانواده و بهبود خوداتکایی زنان روستایی مهم‌ترین متغیرهای قابلیت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات بودند که حدود ۱۶ درصد از تغییرات توانمندسازی را تبیین کردند. سورانی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر استفاده روستاییان از خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات نشان دادند که نتایج اولویت‌بندی میزان استفاده روستاییان از خدمات

1-Shahratifar
2-Mather and Amani
3-Dlodlo

دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات، نشان‌دهنده‌ی این است که تلویزیون پر استفاده‌ترین ابزار فناوری اطلاعات و ارتباطات نزد روستاییان است. فاضل ساعتچی و یعقوبی (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان بررسی نقش دفاتر روستایی در توسعه روستایی استان مازندران نشان دادند، که بیشترین آگاهی روستاییان از خدمات پست و پست بانک می‌باشد و همچنین تحصیلات روستاییان با میزان آگاهی و استفاده‌ی آنان از خدمات رابطه‌ی مثبت معنی‌دار در سطح یک درصد دارد. یافته‌ها و نتایج رگرسیونی مولایی‌هشتجین و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه‌ی پایدار روستایی شهرستان مشکین شهر نشانگر تأثیر مثبت دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر استفاده‌ی روستاییان از خدمات پایه‌ای دفاتر، بازاریابی تولیدات متناسب با نیاز بازار، ایجاد زمینه‌های شغلی جدید، افزایش درآمد، ایجاد مشاغل مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات، اقتصاد روستایی و توانمندسازی است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که روستاییان از خدمات اطلاع رسانی و خدمات اختصاصی دفاتر نسبت به خدمات پایه استفاده کمتری داشته‌اند. بنابراین تأثیر دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر جنبه‌های مختلف در سطح روستا به صورت همه جانبه انجام نگرفته است. رحمان و همکاران^۱ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در شرایط اقتصادی - اجتماعی روستایی بنگلادش نشان دادند که فناوری اطلاعات و ارتباطات نقش سریعی در انتشار اطلاعات و انتقال دانش، بهداشت و درمان، ظرفیت‌سازی و بهبود کیفیت خدمات دارد و عواملی مانند امنیت اجتماعی، اقتصاد روستایی، ایجاد امکانات بهداشتی، توانمندسازی زنان و دیگر متغیرها متأثر از فناوری اطلاعات و ارتباطات در بنگلادش است. علویون و اللهیاری^۲ (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان آمادگی دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی برای بازاریابی الکترونیکی برنج در شهرستان رشت نشان دادند استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در بخش‌های مختلف اقتصادی به‌ویژه در بخش کشاورزی کشورهای در حال توسعه در حال افزایش است. دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات در ایران نقش مهمی در کاهش شکاف دیجیتالی در جهت ارائه‌ی خدمات اینترنتی، پست و خدمات بانکی دارد. ابو و همکاران^۳ (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان فناوری اطلاعات و ارتباطات فناوری اطلاعات و توسعه‌ی روستایی در نیجریه نشان دادند، فناوری اطلاعات و ارتباطات تأثیر مثبتی بر مشارکت روستاییان با هدف رسیدن به توسعه روستایی در نیجریه داشته است.

لذا تحقیق حاضر به منظور بررسی آگاهی و استفاده‌ی زنان روستایی از خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی در جهت جوابگویی به سؤال‌هایی مانند: بیشترین آگاهی زنان روستایی از کدام خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات است و یا بیشترین میزان مراجعه زنان روستایی جهت دریافت کدام یک از خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات است، مطرح می‌گردد.

فرضیات این پژوهش بصورت زیر مطرح می‌گردد:

میانگین آگاهی زنان روستایی از خدمات پنج گانه‌ی مراکز فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی تفاوت وجود دارد و نیز میانگین مراجعه‌ی زنان روستایی به دفاتر جهت دریافت خدمات پنج گانه‌ی مراکز فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی تفاوت وجود دارد.

1-Rahman et al
2-Alaviaon and Allahyari
3-Ebo et al

مواد و روش‌ها

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و روش بررسی آن توصیفی و تحلیلی می‌باشد. به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق، برای ارائه‌ی چارچوب مفهومی پژوهش و تحلیل جغرافیایی محدوده مورد مطالعه از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای و به منظور تکمیل اطلاعات و داده‌ها از مطالعات میدانی شامل: پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل ۵۰۱۸ زن روستایی باسواد و بالای ۱۵ سال در ۱۶ روستای دارای دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات در شهرستان شهرضا می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران با درصد خطای (۰/۰۷)، ۱۹۰ زن روستایی به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند.

$$n = \frac{NZ^2 pq}{Nd^2 + Z^2 pq} \quad (1)$$

Z^2 : رقم معنی‌داری با ضریب اطمینان ۹۵ درصد (۱/۹۶)

P: احتمال وجود صفت (۰/۵)

q: عدم احتمال وجود صفت (۰/۵)

d: دقت احتمال مطلوب (۰/۰۷)

N: جمعیت آماری (۵۰۱۸)

n: حجم نمونه (۱۹۰)

از آنجایی که جامعه همگن بوده بر اساس نتایج روش تاکسونومی آنها را به روش انتساب متناسب نمونه‌گیری شد. نمونه‌ی پژوهش حاضر با استفاده از فرمول نمونه‌گیری طبقه‌ای برای هر روستا مشخص شده است و پرسشنامه‌ها به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب به صورت تصادفی در بین زنان روستایی در روستاهای دارای دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات توزیع گردید. نمونه‌گیری طبقه‌ای از طریق رابطه ۲ به دست می‌آید:

$$n_h = n \frac{N_h}{N} \quad (2)$$

n_h : تعداد نمونه‌ی مورد انتخاب از طبقه‌ی h ام

N_h : تعداد افراد جامعه در طبقه‌ی h ام

N: تعداد کل افراد جامعه

n: تعداد نمونه‌ی مورد انتخاب از جامعه‌ی مورد مطالعه

جدول ۱. توزیع نمونه‌های جامعه‌ی آماری به روش طبقه‌ای

روستا	تعداد زنان روستایی	نمونه	روستا	تعداد زنان روستایی	نمونه
اسفرجان	۸۴۶	۳۲	ولندان	۷۸	۳
امین آباد	۳۷۴	۱۴	بوان	۵۲	۲
هونجان	۸۰۳	۳۰	سولار	۱۲۰	۵
امامزاده	۱۷۱	۶	قوام	۵۸	۲
اسفه	۷۵	۳	قصرچم	۵۶۹	۲۲
جرم افشار	۵۳۳	۲۰	مقصود بیک	۳۹	۲
زیارتگاه	۱۱۰	۴	وشاره	۱۴۲	۵
کهرویه	۶۳۶	۲۴	مهیار	۴۱۲	۱۶

برای تحلیل یافته‌های پژوهش از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. با توجه به پاسخ زنان روستایی به پرسشنامه، یافته‌ها در بخش‌هایی شامل مشخصات فردی و عمومی پاسخ‌دهندگان، آگاهی زنان روستایی از خدمات قابل ارائه در دفتر، میزان استفاده زنان روستایی از خدمات دفاتر تحلیل شده است. روایی پرسشنامه با بهره‌گیری از نظرات متخصصان تأیید گردید و به منظور تعیین پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقداری بین صفر تا یک می‌باشد و چنانچه میزان آلفا بالاتر از ۰/۵ باشد پایایی پرسشنامه مورد قبول است. میزان آلفای آگاهی و استفاده از خدمات به صورت جداگانه در جدول ۲ آورده شده است. برای پاسخ به سؤالات از میانگین و ضریب تغییرات استفاده شده است و برای پاسخ به فرضیه‌ها آزمون فریدمن به کار رفته است.

جدول ۲. میزان آلفای قسمت‌های مختلف پرسشنامه

سازه‌ها	تعداد گویه	مقدار آلفای کرونباخ
آگاهی از خدمات دفاتر ICT	۱۴	۰/۸۴۱
استفاده از خدمات دفاتر ICT	۱۴	۰/۷۹۹

محدوده‌ی مورد مطالعه

شهرضا یکی از شهرستان‌های استان اصفهان است که در فاصله ۸۰ کیلومتری شهر اصفهان قرار گرفته و دارای یک بخش، دو شهر، چهار دهستان و ۲۸ روستای دارای سکنه می‌باشد. جمعیت شهرستان شهرضا در سال ۱۳۹۰ نزدیک به ۱۴۹۵۵۵ نفر جمعیت می‌باشد که از این جمعیت حدود ۱۹۴۵۰ نفر در مناطق روستایی سکونت دارند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

نتایج و بحث

بررسی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که به لحاظ مشخصات فردی، زنان روستایی مورد مطالعه در محدوده‌ی سنی ۱۵ تا ۵۵ سال قرار دارند که میانگین سن آنان ۳۵ سال و بیشترین فراوانی مربوط به بازه‌ی سنی ۳۱ تا ۳۹ سال می‌باشد

(جدول ۳).

جدول ۳. توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سن زنان روستایی

سن زنان روستایی	فراوانی (نفر)	درصد	درصد تجمعی
۱۵ تا ۳۳	۲۰	۱۰/۵۲	۱۰/۵۲
۳۴ تا ۳۱ سال	۴۸	۲۵/۲۶	۳۵/۷۸
۳۲ تا ۳۹ سال	۷۴	۳۸/۹۵	۷۴/۷۳
۴۰ تا ۴۷ سال	۳۶	۱۸/۹۵	۹۳/۶۸
۴۸ تا ۵۵ سال	۱۲	۶/۳۱	۱۰۰
کل	۱۹۰	۱۰۰	

مد: ۳۹-۳۱ سال
مأخذ: یافته‌های تحقیق

سطح تحصیلات زنان روستایی

از میان پاسخگویان ۶۷ نفر تحصیلات ابتدایی، ۸۲ نفر تحصیلات راهنمایی، ۳۷ نفر تحصیلات دیپلم و ۴ نفر دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. اکثریت زنان روستایی دارای تحصیلات راهنمایی بوده‌اند.

جدول ۴. توزیع فراوانی زنان روستایی برحسب سطح تحصیلات

میزان تحصیلات	فراوانی (نفر)	درصد	درصد تجمعی
ابتدایی	۶۷	۳۵/۲۶	۳۵/۲۶
راهنمایی	۸۲	۴۳/۱۵	۷۸/۴۱
دیپلم	۳۷	۱۹/۴۷	۹۷/۸۸
تحصیلات دانشگاهی	۴	۲/۱۰	۱۰۰
کل	۱۹۰	۱۰۰	

مد: راهنمایی
مأخذ: یافته‌های تحقیق

اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات پایه

با توجه به نتایج حاصل در جدول ۵ بیشترین میزان آگاهی زنان روستایی به ترتیب از خدمات پست بانک، خدمات پستی، خدمات اینترنتی و خدمات ارتباطی می‌باشد.

اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات آموزشی

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که بیشترین میزان آگاهی زنان روستایی از خدمات آموزشی به ترتیب آموزش افراد کم سواد و بی‌سواد، آموزش رایانه و اینترنت، آگاهی از آموزش سطح دانشگاهی (به صورت مجازی) در روستا می‌باشد.

۳۴۳ بررسی میزان آگاهی و استفاده‌ی زنان روستایی از خدمات دفاتر... ..

جدول ۵. اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات پایه

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	اولویت آگاهی از خدمات پایه
۱	۰/۱۷۱	۰/۷۰۹	۴/۱۳	خدمات پست بانک
۲	۰/۲۱۴	۰/۶۸۸	۳/۲۱	خدمات پستی
۳	۰/۲۱۶	۰/۶۴۸	۲/۹۹	خدمات اینترنتی
۴	۰/۲۴۴	۰/۷۵۴	۳/۰۸	خدمات ارتباطی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۶. اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات آموزشی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	آگاهی از خدمات آموزشی
۱	۰/۲۶۶	۰/۵۷۲	۲/۱۵	آموزش افراد کم سواد بی‌سواد
۲	۰/۳۳۸	۰/۷۳۷	۲/۱۵	آموزش رایانه و اینترنت
۳	۰/۳۵۲	۰/۶۵۳	۱/۸۵	آموزش سطح دانشگاهی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات اطلاع‌رسانی

بر اساس جدول ۷ بیشترین میزان آگاهی زنان روستایی از خدمات اطلاع‌رسانی به ترتیب آگاهی از فرصت‌های شغلی، آگاهی از روش‌های پیشگیری از بیماری‌ها و آگاهی حقوقی و قضایی می‌باشد.

جدول ۷. اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات اطلاع‌رسانی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	آگاهی از خدمات اطلاع‌رسانی
۱	۰/۱۹۸	۰/۷۵۵	۳/۸۱	آگاهی از فرصت‌های شغلی
۲	۰/۲۰۱	۰/۷۵۰	۳/۷۲	روش پیشگیری از بیماری‌ها
۳	۰/۳۸۲	۰/۸۷۹	۲/۳۰	آگاهی حقوقی و قضایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات اقتصادی

طبق نتایج جدول ۸ بیشترین میزان آگاهی زنان روستایی از خدمات اقتصادی به ترتیب معرفی تولیدات کشاورزی و صنایع دستی به بازار ملی، تجارت الکترونیکی و کاربری و کار از راه دور می‌باشد.

اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات اجتماعی

نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد که بیشترین میزان آگاهی زنان روستایی از خدمات اجتماعی به ترتیب، آگاهی از جلسات

شورا، آگاهی از برگزاری انتخابات و آگاهی از نشست‌های مجازی می‌باشد.

جدول ۸. اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات اقتصادی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	آگاهی از خدمات اقتصادی
۱	۰/۳۰۲	۰/۵۸۸	۲/۹۱	معرفی تولیدات کشاورزی و صنایع دستی به بازار ملی
۲	۰/۳۱۰	۰/۵۰۲	۲/۳۹	تجارت الکترونیکی
۳	۰/۳۱۱	۰/۶۵۱	۳/۰۸	کارایی و کار از راه دور

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۹. اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات اجتماعی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	آگاهی از خدمات اجتماعی
۱	۰/۱۹۰	۰/۵۳۸	۲/۸۳	برگزاری انتخابات
۲	۰/۲۰۰	۰/۶۱۴	۳/۰۷	جلسات شورا
۳	۰/۳۰۰	۰/۶۵۰	۲/۱۶	نشست مجازی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات

بر اساس نتایج جدول ۱۰ بیشترین میزان آگاهی زنان روستایی به ترتیب از خدمات پایه، خدمات اجتماعی، خدمات آموزشی، خدمات اطلاع‌رسانی، خدمات اقتصادی می‌باشد. به نظر می‌رسد این نتیجه به این دلیل باشد که بیشتر کارکرد دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی، خدمات پایه است و این دفاتر کمتر خدمات دیگر مانند خدمات اقتصادی و اطلاع‌رسانی را ارائه می‌کند و آگاهی زنان روستایی از سایر خدمات کمتر است؛ بنابراین زنان روستایی بیشتر از خدمات پایه شناخت داشته و از آن استفاده می‌نمایند.

جدول ۱۰. اولویت آگاهی زنان روستایی از خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	آگاهی از خدمات دفاتر فناوری اطلاعات
۱	۰/۳۶۴	۱/۲۲	۳/۳۵	خدمات پایه
۲	۰/۳۹۵	۱/۰۶	۲/۶۸	خدمات اجتماعی
۳	۰/۴۹۲	۱/۱۰	۲/۰۵	خدمات آموزشی
۴	۰/۵۱۹	۱/۷۰	۳/۲۷	خدمات اطلاع‌رسانی
۵	۰/۵۳۷	۱/۵۰	۲/۷۹	خدمات اقتصادی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

۳۴۵ بررسی میزان آگاهی و استفاده‌ی زنان روستایی از خدمات دفاتر...

مراجعه زنان روستایی به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت دریافت خدمات پایه

نتایج جدول ۱۱ نشان می‌دهد که بیشترین میزان مراجعه زنان روستایی به دفاتر جهت دریافت خدمات پست بانک، خدمات ارتباطی، خدمات اینترنتی و خدمات پستی می‌باشد.

جدول ۱۱. اولویت استفاده زنان روستایی از خدمات پایه

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	استفاده از خدمات پایه‌ی دفاتر
۱	۰/۵۰۰	۰/۸۱۱	۱/۶۲	خدمات پست بانک
۲	۰/۱۷۹	۰/۶۲۹	۳/۵۱	خدمات ارتباطی
۳	۰/۳۰۴	۰/۷۴۹	۲/۴۶	خدمات اینترنتی
۴	۰/۳۰۸	۰/۷۸۷	۲/۵۵	خدمات پستی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مراجعه زنان روستایی به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت دریافت خدمات آموزشی

بر اساس نتایج جدول ۱۲ بیشترین میزان مراجعه زنان روستایی به دفاتر جهت دریافت خدمات آموزشی افراد کم سواد و بی‌سواد آموزش رایانه، اینترنت و آموزش سطح دانشگاهی (به‌صورت مجازی) می‌باشد.

جدول ۱۲. اولویت استفاده زنان روستایی از خدمات آموزشی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	استفاده از خدمات آموزشی
۱	۰/۱۸۰	۰/۵۷۲	۳/۱۷۶	آموزش افراد کم سواد و بی سواد
۲	۰/۲۲۷	۰/۶۵۳	۲/۸۷۶	آموزش رایانه و اینترنت
۳	۰/۲۲۸	۰/۷۲۷	۳/۱۷۶	آموزش سطح دانشگاهی (به‌صورت مجازی)

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مراجعه زنان روستایی به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت دریافت خدمات اطلاع‌رسانی

مطابق نتایج جدول ۱۳ به ترتیب بیشترین اولویت استفاده از فرصت‌های شغلی، پیشگیری از بیماری‌ها و استفاده حقوقی و قضایی بوده است.

جدول ۱۳. اولویت استفاده زنان روستایی از خدمات اطلاع‌رسانی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	استفاده از خدمات اطلاع‌رسانی
۱	۰/۱۹۲	۰/۵۶۴	۲/۹۳۷	فرصت‌های شغلی
۲	۰/۲۶۳	۰/۶۳۴	۲/۴۰۷	روش پیشگیری از بیماری‌ها
۳	۰/۹۹۳	۰/۷۹۲	۰/۷۹۷	مراجعه حقوقی و قضایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مراجعه زنان روستایی به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت دریافت خدمات اجتماعی

نتایج جدول ۱۴ نشان می‌دهد به ترتیب بیشترین اولویت استفاده جهت برگزاری انتخابات، جلسات شورا و نشست‌های مجازی بوده است.

جدول ۱۴. اولویت استفاده زنان روستایی از خدمات اجتماعی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	استفاده از خدمات اجتماعی
۱	۰/۱۴۷	۰/۴۱۲	۲/۷۹	برگزاری انتخابات
۲	۰/۲۹۹	۰/۶۵۰	۲/۱۷	جلسات شورا
۳	۰/۳۱۵	۰/۶۷۵	۲/۱۴	نشست مجازی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مراجعه زنان روستایی به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت دریافت اقتصادی

نتایج جدول ۱۵ گویای این است که بیشترین اولویت استفاده از خدمات تجارت الکترونیک، معرفی تولیدات کشاورزی و صنایع دستی به بازار ملی و کارایی و کار از راه دور بوده است.

جدول ۱۵. اولویت میزان استفاده زنان روستایی از خدمات اقتصادی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	استفاده از خدمات اقتصادی
۱	۰/۳۸۵	۰/۸۹۵	۲/۳۲	تجارت الکترونیک
۲	۰/۴۱۳	۰/۹۳۹	۲/۳۷	معرفی تولیدات کشاورزی و صنایع دستی به بازار ملی
۳	۰/۴۲	۰/۹۵۴	۲/۲۲	کارایی و کار از راه دور

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مراجعه زنان روستایی جهت دریافت خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات

نتایج جدول ۱۶ بیانگر این است که بیشترین میزان مراجعه‌ی زنان روستایی جهت دریافت خدمات پایه، خدمات آموزشی، خدمات اجتماعی، خدمات اطلاع‌رسانی و خدمات اقتصادی بوده است.

جدول ۱۶. اولویت استفاده زنان روستایی از خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	استفاده از خدمات دفاتر فناوری
۱	۰/۳۹۹	۱/۰۱	۲/۵۳	خدمات پایه
۲	۰/۴۰۳	۱/۲۴	۳/۰۷	خدمات آموزشی
۳	۰/۴۹۵	۱/۱۷	۲/۳۶	خدمات اجتماعی
۴	۰/۴۹۰	۱	۲/۰۴	خدمات اطلاع‌رسانی
۵	۰/۵۱۵	۱/۲۰	۲/۳۰	خدمات اقتصادی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مقایسه میانگین آگاهی از خدمات ارائه شده توسط دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات

فرض بر این بوده است که بین آگاهی زنان روستایی از خدمات ارائه شده دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات (خدمات پایه، خدمات اقتصادی، خدمات اجتماعی، خدمات آموزشی، خدمات اطلاع‌رسانی) اختلاف وجود دارد.

جدول ۱۷. تفاوت میزان آگاهی در رابطه با خدمات متفاوت

خدمات آموزشی	خدمات اطلاع‌رسانی	خدمات اجتماعی	خدمات پایه	خدمات اقتصادی	میانگین
۲/۹۹	۲/۸۱	۳/۸۱	۴/۲۷	۱/۱۱	میانگین
Sig=۰/۰۰۰					کای اسکوتر=۵۳۹/۸۸
					درجه آزادی ۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همانطور که در جدول ۱۷ مشاهده می‌شود، پنج دسته خدمات وجود دارد که از آزمون فریدمن مقدار کای اسکوتر ۵۳۹/۸۸ با سطح معنی‌دار ۰/۰۰۰ به دست آمده است. بدین صورت که بین میانگین آگاهی زنان روستایی از پنج دسته خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی اختلاف وجود دارد. به صورتی که از بین پنج دسته خدمات، ابتدا آگاهی زنان روستایی از خدمات پایه و پس از آن آگاهی از خدمات اجتماعی، خدمات آموزشی، خدمات اطلاع‌رسانی و در نهایت آگاهی از خدمات اقتصادی بوده است. نتایج حاصل با نتایج جدول ۱۰ مطابقت دارد.

مقایسه میانگین استفاده از خدمات ارائه شده توسط دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات

فرض بر این بوده است که بین مراجعه زنان روستایی به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت دریافت خدمات ارائه شده (خدمات پایه، خدمات اقتصادی، خدمات اجتماعی، خدمات آموزشی، خدمات اطلاع‌رسانی) اختلاف وجود دارد.

جدول ۱۸. تفاوت میانگین مراجعه به دفاتر جهت دریافت خدمات

خدمات آموزشی	خدمات اطلاع‌رسانی	خدمات اجتماعی	خدمات پایه	خدمات اقتصادی	میانگین
۲/۰۵	۳/۷۱	۲/۶۲	۴/۸۶	۱/۷۶	میانگین
Sig=۰/۰۰۰					کای اسکوتر=۵۳۹/۸۸
					درجه آزادی=۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همان‌طور که در جدول ۱۸ مشاهده می‌شود، پنج دسته خدمات وجود دارد که از آزمون فریدمن مقدار کای اسکوتر ۵۳۹/۸۸ با سطح معنی‌دار ۰/۰۰۰ به دست آمده است. بدین صورت که بین میانگین پنج دسته خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی اختلاف وجود دارد. به طوری که بیشترین مراجعه زنان روستایی جهت دریافت خدمات پایه، خدمات اطلاع‌رسانی، خدمات اجتماعی، خدمات آموزشی و در نهایت خدمات اقتصادی بوده است.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی آگاهی و استفاده‌ی زنان روستایی از خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی

انجام شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد بیشترین میزان آگاهی زنان روستایی به ترتیب اولویت از خدمات پایه، خدمات اجتماعی، خدمات آموزشی، خدمات اطلاع رسانی، خدمات اقتصادی می‌باشد. به نظر می‌رسد این نتیجه به این دلیل باشد که بیشتر کارکرد دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی، خدمات پایه است و این دفاتر کمتر خدمات دیگر مانند خدمات اقتصادی و اطلاع رسانی را ارائه می‌کند و آگاهی زنان روستایی از سایر خدمات کمتر است. بنابراین زنان روستایی بیشتر از خدمات پایه‌ی دفاتر شناخت داشته و از آن استفاده می‌نمایند که نتیجه‌ی حاصل با یافته‌های مولایی‌هشت‌جین (۱۳۹۰) و فاضل‌ساعتچی و یعقوبی (۱۳۹۱) مطابقت دارد. بیشترین میزان مراجعه‌ی زنان روستایی به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی به ترتیب اولویت جهت دریافت خدمات پایه، خدمات آموزشی، خدمات اجتماعی، خدمات اطلاع‌رسانی و خدمات اقتصادی است. دلیل استفاده از خدمات پایه به دلیل عمومی بودن این خدمات و کمترین نیاز به آگاهی و دانش برای استفاده از آن می‌باشد. با توجه به گسترش امکانات رفاهی مانند آب، برق، تلفن، تلفن همراه و گاز در مناطق روستایی طبیعتاً همه‌ی خانوارهای روستایی در طول ماه قبض‌هایی برای پرداخت کردن دارند که به نظر می‌رسد بهترین و ساده‌ترین راه استفاده از مراکز فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی است. نتایج حاصل با یافته‌های راسخی و همکاران (۱۳۹۰) مشابهت دارد. با توجه به یافته‌های تحقیق، تفاوت معنی‌داری بین میانگین آگاهی زنان روستایی از پنج دسته خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات وجود دارد. به طوری که بیشترین آگاهی زنان روستایی به ترتیب از خدمات پایه، خدمات اجتماعی، آموزشی، اطلاع‌رسانی، اقتصادی می‌باشد که نتایج حاصل از تحلیل همبستگی با نتایج اولویت‌بندی آگاهی از خدمات با استفاده از ضریب تغییرات مطابقت دارد. همچنین با توجه به یافته‌های تحقیق، تفاوت معنی‌داری بین میانگین مراجعه به دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت دریافت پنج دسته خدمات تفاوت معنی‌دار وجود دارد. به طوری که بیشترین مراجعه زنان روستایی به دفاتر به ترتیب جهت دریافت خدمات پایه، خدمات آموزشی، خدمات اجتماعی، خدمات اطلاع‌رسانی، خدمات اقتصادی می‌باشد که نتایج حاصل از تحلیل همبستگی با نتایج اولویت‌بندی مراجعه به دفاتر جهت دریافت خدمات با استفاده از ضریب تغییرات مطابقت دارد.

با توجه به نتایج تحقیق و مطالعه انجام شده پیشنهاداتی در جهت بهبود وضعیت موجود و به‌ویژه بهبود وضعیت زنان روستایی ارائه گردد.

- با توجه به جدید بودن این فناوری در جوامع روستایی و عدم پیشینه‌ی استفاده از خدمات به این شکل از سوی زنان روستایی، آگاه‌سازی زنان روستایی با انواع خدمات موجود در دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات، تأکید بر آشنایی بیشتر زنان روستایی با خدمات اجتماعی، خدمات اطلاع رسانی، خدمات آموزشی، خدمات اقتصادی و خدمات اطلاع رسانی در زمینه‌ی آگاهی و مزایای فواید و بهره‌گیری از خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات، اقدام به تبلیغات گسترده در مورد خدمات دفاتر از سوی کارمندان و مسئولان دفاتر پیشنهاد می‌شود و از طرفی زنان روستایی باید به مهارت‌هایی مجهز شوند تا بتوانند به‌عنوان کاربران، قادر به دریافت سایر خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات باشند که این امر مستلزم گذراندن آموزش‌های مقدماتی و پایه جهت توانمندی زنان روستایی برای استفاده بیشتر از سایر خدمات مراکز فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌باشد

- طبق یافته‌های پژوهش آگاهی زنان روستایی از خدمات اطلاع‌رسانی، خدمات اقتصادی، خدمات اجتماعی نسبت به خدمات پایه‌ی دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی کمتر بوده است، لذا پیشنهاد می‌شود تبلیغات از طریق رسانه‌های جمعی در جهت ارتقاء آگاهی زنان روستایی از سایر خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات با هدف آشنا نمودن آنان با نحوه‌ی عملکرد و مزایای سایر خدمات انجام گیرد و از آنجایی که آگاهی زنان روستایی از خدمات

دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات با میزان مراجعه به دفاتر جهت دریافت خدمات ارتباط معنی‌دار دارد.

- با توجه به نتایج پژوهش کمترین میزان استفاده‌ی زنان روستایی از خدمات اقتصادی دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی بوده است، لذا پیشنهاد می‌شود آگاهی زنان روستایی از بازارهای الکترونیکی انجام گیرد. با آگاهی زنان روستایی، محدودیت عرضه، فروش و بازاریابی محصولات صنایع دستی از میان برداشته می‌شود و زمینه‌ی توسعه‌ی صنایع دستی برای زنان روستایی فراهم می‌گردد.

منابع

- تراکمه، ب. ۱۳۸۸. سنجش رضایت جوامع روستایی استان هرمزگان از عملکرد دفاتر ICT روستایی. همایش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات درونی تهران. پژوهشکده‌ی الکترونیک دانشگاه علم و صنعت کشور.
- جلالی، ع. ا.، روحانی، س. و زارع، م. ا. ۱۳۸۵. روستای الکترونیک. چاپ اول. انتشارات علم و صنعت ایران.
- راسخی، ب.، رحیمی، آ. و علی‌بیگی، ا.ج. ۱۳۹۰. ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایت روستاییان از دفاتر ICT روستایی. پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، (۴): ۵۸-۷۱.
- سورانی، ف.، کلانتری، خ. و اسدی، ع. ۱۳۹۱. بررسی عوامل مؤثر بر استفاده روستاییان از خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرستان نجف آباد. پژوهش‌های روستایی، (۲): ۲۱-۴۹.
- مرشدی، ل. و کاظمی، ح. ۱۳۹۲. نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی زنان روستایی شهرستان مرودشت. مجله‌ی پژوهش ترویج آموزش کشاورزی، (۱): ۳۶-۴۵.
- فاضل‌ساعتچی، م. و یعقوبی، ج. ۱۳۹۱. بررسی نقش دفاتر فاوا روستایی در توسعه روستایی (مطالعه موردی استان مازندران). همایش ملی توسعه روستایی نمایشگاه توانمندی‌های روستایی ۱۴ و ۱۵ شهریور ماه، ۷-۱.
- مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰. سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور. قابل دسترسی در: <http://amar.org.ir>. آخرین دسترسی: ۱۵ فروردین ۱۳۹۳.
- مولایی‌هشتجین، ن.، مردادی، م. و محمدی، م. ۱۳۹۱. نقش دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) در توسعه پایدار روستایی شهرستان مشکین شهر. پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، (۴): ۱۴۷-۱۶۸.
- Alavion, S. J., Allahyari, M. S. 2012. E-readiness of rural ICT offices for rice e-marketing in Rasht Township. *Iran. Agrovoc descriptors*, 2:175-183.
- Dlodlo, N. 2009. Access to ICT education for girls and women in rural South Africa. *Technology in Society*, 31:168-17.
- Ebo, I. O., Amosa, B. M., Adenusi, D. A. 2012. Information and communication technology (ICT) and rural development in Nigeria. *International Journal of Science and Advanced Technology*, 2:1-4.

- Mathur., A., Ambani., D. 2005. ICT and rural societies: opportunities for growth. *The International Information and Library Review*, 37:345-351.
- Rahman., A., Nayeem Abdullah., M., Haroon., A., Bari Tooheen., R. 2013. ICT impact on socio-economic conditions of rural Bangladesh. *Journal of World Economic Research*, 2:1-8.
- Shahratifar., M. 2008. History of information and communication technology, *Magazine of Age of Information and Communication*, 4: 57-67.

Investigating the Knowledge and Use of ICT Services by Rural Women in Rural Offices (the Case of Shahreza County)

Fariba Farhadi^{1*} and Mohammad Sadegh Ebrahimi²

Received: 5 August, 2015

Accepted: 21 November, 2015

Abstract

This study is aimed at investigating rural women's awareness of and use of rural ICT service offices. The statistical population consisted of 5018 over 15- year- old literate rural women in 16 villages with ICT offices in the Shahreza County. Using the Cochran's formula, 190 rural women were selected as the sample and stratified proportional random sampling questionnaire was distributed by stratified sampling with proportional allocation in the villages. The results show that the highest level of awareness of the services is awareness of basic services, social services, educational services, information services and financial services, respectively and the highest number of those going to these offices want to receive basic services, information services, social services, educational services and economic services, respectively. The results of the Friedman test showed a significant difference between rural women's awareness of five groups of services with 1 percent confidence in a way that their highest awareness is of basic services and their least awareness is of financial services. Furthermore, there is significant difference between rural women's referring to ICT offices to receive five groups of services at 1 percent confidence in such a way that their most demand from the ICT offices is to receive basic services.

Keywords: Services offices, Shahreza County, ICT, Rural women, Rural ICT offices,

1- M.Sc. Student of Rural Development, University College of Omran -Tosses, Hamadan

2- Assistant Professor, Department of Rural Development, Isfahan University of Technology

(*- Corresponding author Email: farhadi_f83@yahoo.com)